

06. Türkçe ders kitaplarındaki anlama becerisine ilişkin yöntem ve teknikler üzerine bir inceleme

Gürbüz ÇALIřKAN¹

APA: Çalışkan, G. (2023). Türkçe ders kitaplarındaki anlama becerisine ilişkin yöntem ve teknikler üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 121-134. DOI: 10.29000/rumelide.1369073.

Öz

Bu araştırma Türkçe ders kitaplarında yer alan anlama becerisine ilişkin yöntem ve teknikleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın verileri 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okutulan Türkçe ders kitaplarından toplanmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada verilerin analiz edilmesinde döküman incelemesinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda 5. sınıf Anıttepe yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 33 sessiz okuma, 13 sesli okuma, 4 katılımlı dinleme; 6. sınıf MEB 1 (13 sesli, 25 sessiz), MEB 2 (27 sesli okuma, 32 sessiz okuma) ve EKOYAY yayınları (18 sesli okuma, 21 sessiz okuma) Türkçe ders kitabında genellikle sesli ve sessiz okuma, 6. sınıf MEB 1 yayınında (6 not alarak, 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme), 6. sınıf MEB 2 yayınında (3 katılımlı, 5 katılımsız dinleme/ izleme,), 6. sınıf EKOYAY yayınında katılımlı dinleme; 7. sınıf MEB 1, MEB 2 ve Özgün yayınlarında çoğunlukla sesli ve sessiz okuma; 7. sınıf MEB 1 yayınında, MEB 2 ve Özgün yayınlarında çoğunlukla not alarak dinleme/izleme; 8. sınıf MEB yayınında sessiz okuma, katılımsız dinleme yöntem ve tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında hazırlanacak Türkçe ders kitaplarında yer alan metin ve etkinliklerde bütün yöntem ve tekniklere yer verilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Türkçe ders kitapları, anlama, yöntem, teknik

An investigation on methods and techniques related to understanding skills in Turkish textbooks

Abstract

This research aims to determine the methods and techniques related to comprehension skills in Turkish textbooks. The data of the research were collected from the Turkish textbooks taught in the 2022-2023 academic year. In the study, in which the qualitative research method was used, the descriptive analysis technique was used in the analysis of the data. At the end of the examination, 33 silent readings, 13 oral readings, 4 participatory listening in the 5th Grade Anıttepe Publications Turkish Textbook; 6th grade MEB 1 (13 voiced, 25 silent), MEB 2 (27 reading aloud, 32 silent reading) and EKOYAY publications (18 reading aloud, 21 silent reading) Generally speaking and silent reading in Turkish textbooks, 6th grade MEB 1 Broadcasting (6 taking notes, listening/watching by putting oneself in the speaker's shoes), 6th Grade MEB 2 Broadcasting (3 participating, 5 unattended listening/watching), 6th Grade EKOYAY Broadcasting with participatory listening; Reading mostly aloud and silently in 7th grade MEB 1, MEB 2 and Original publications; Listening/watching mostly by taking notes in 7th Grade MEB 1 Broadcast, MEB 2 and Original broadcasts; Silent reading, unattended listening methods and techniques were used in the 8th Grade MEB Publication. It has

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (Konya, Türkiye), gurbuzcaliskan06@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7120-4428 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 16.08.2023-kabul tarihi: 20.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide. 1369073]

been suggested to include all methods and techniques in texts and activities in Turkish textbooks to be prepared within the scope of the research.

Keywords: Turkish textbooks, comprehension, method, technique

1. Giriş

Dil, insanların iletişim kurma, düşüncelerini ifade etme, bilgilerini paylaşma ve kültürel aktarımlarını sağlama gibi önemli işlevleri yerine getiren karmaşık bir iletişim aracıdır. Bu iletişim aracının etkili bir şekilde öğrenilmesi ve kullanılabilmesi, o dilin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesine dayanmaktadır (Brown, 2007, Sever, 2011). Ana dili öğretiminde, özellikle anlama ve anlatma becerileri, öğrencilerin dilin yapısını ve işleyişini anlamaları ve etkili bir şekilde iletişim kurabilmeleri için temel bir rol oynamaktadır. Bu beceriler, öğrencilerin dilin yapı ve işleyişini anlamalarına, etkili iletişim kurmalarına, kültürel anlayış geliştirmelerine, eğitim yaşamlarını daha nitelikli sürdürmelerine ve üst düzey düşünme yeteneği kazanmalarına yardımcı olmaktadır (Sever, Kaya ve Aslan, 2011; Ünal, 2001; Yalçın, 2006). Bir dil öğretimi süreci olan Türkçe öğretimi de öğrencilerin anlama ve anlatma yeteneklerini geliştirmek, dilbilgisi becerilerini güçlendirmek, dinleme, okuma, konuşma ve yazma alışkanlığı kazandırmak, söz varlığını zenginleştirmek ve dilin etkili kullanımı ile dil sevgisi ve bilinci kazandırmayı amaçlamaktadır. (Dilidüzgün, 2003; Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2004; Öz, 2001).

Dil öğretimi süreçlerinde anlama becerilerinin geliştirilmesi, dil öğretiminin temel bir bileşenidir. Bir dilin etkili bir şekilde öğrenilmesi ve kullanılabilmesi, o dilin temel becerileri olan okuma ve dinleme becerilerinin nitelikli bir biçimde kazandırılmasına bağlıdır (Dilidüzgün, 2004). Bu nedenle, dil öğretimi programlarının, anlama becerilerini vurgulayarak öğrencilerin dil becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olması gerekmektedir (Bayram ve Aktaş, 2021). Bu anlamda Türkçe öğretiminde de okuma ve dinleme becerileri, öğrencilerin dilin yapı ve işleyişini anlamalarını sağlamada önemli bir görev üstlenmektedir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile yazma, okuma, konuşma ve dinleme/izleme becerilerinin nitelikli bir hale getirilmesi için öğrencilerin okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla sorgulamalarının ve değerlendirme yapmalarının sağlanması amaçlanmaktadır (MEB, 2019). 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe derslerinin temel amacının anlama becerilerinin geliştirilmesi ve anlama sürecine eleştirel bakış açısının dâhil edilmesi olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tematik bir yaklaşıma dayalı olarak hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı, beceri odaklı bir yaklaşımı benimsemektedir (MEB, 2019). Bu nedenle, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın amaç ve kazanımlarını gerçekleştirmek için eğitim-öğretim sürecinde yaparak-yaşayarak öğrenmeye dayalı etkinliklerin uygulanması gereklidir (Sur, 2022). Bu etkinlikler, öğrencilerin temel becerileri ile anlama ve anlatma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir (Bayram ve Aktaş, 2021). Bu becerileri geliştirmek için, etkili bir şekilde kullanılacak bazı yöntem, teknik ve stratejilerin benimsenmesi önemlidir.

Anlama becerilerinden biri olan okuma; yalnızca sesleri veya harfleri tanımaktan daha fazlasını gerektiren bir eylemdir ve okuma sürecinde birey, yazılı bir metinden yola çıkarak anlama ulaşmak durumundadır (Sawyer, 2012). Bu anlamda okumanın temel amacının anlamı ortaya çıkartmak olduğu söylenebilir. Okurun bir metinden anlama ulaşabilmesi; etkili strateji, yöntem ve teknikleri kullanmasına bağlıdır (Goodman, 1996; Linyang, 2020). Okuma sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler; anlam oluşturma sürecine farklı yönlerde katkıda bulunmakla birlikte okurun metin bilgisini

tahmin etmesine, anahtar kelimeleri seçmesine, bilgileri organize etmesine, zihinsel olarak özetleme yapmasına yardımcı olmaktadır (Grabe, 2009). Özellikle sesli okuma tekniği; bireyin okuma, dinleme ve konuşma becerilerini, duygusal ve sosyal becerilerini geliştirmekte, kendini ifade etmesini kolaylaştırmakta; dikkatin ve sesli düşünme becerisinin gelişmesini sağlamaktadır. Not alarak okuma yöntemi ise öğrencilere metindeki önemli yapıları fark etme, gelecekte kullanma ihtiyacı olduğunda hatırlama, arşivleme, saklama, kaydetme ve kodlama becerilerini geliştirme fırsatı sunarken işaretleyerek okuma yöntemi ise metnin konusunu, ana düşüncesini ve bu düşüncüyü destekleyen temel ifadeleri ya da anahtar kavramları belirlemeye yönelik becerilerin kazanılmasını sağlamaktadır (Karatay, 2014). Tüm sınıfın öğretmenle beraber okuma çalışmasını yerine getirdiği söz korusu yönteminde öğrenciler kendilerini güven içinde hisseder. Kelimeleri yanlış telaffuz etseler dahi grup içinde fark edilmeyecekleri için korkudan ve kaygıdan uzak okuma çalışmasını gerçekleştirirler (McCauley ve McCauley, 1992 Akt. Kodan, 2015). Özetleme yöntemi, cümleler kopyalanmadan ve bilgi tekrarı yapılmadan kaynak metindeki önemli bilgilerin bir araya getirilmesini gerektirir (Çelik ve Doğan, 2022). Metnin ana konusunun ve yazarın amacının tespit edilmesini gerektiren özetlemenin metnin anlaşılmasında uygulanabilecek etkili okuma yöntemlerinden bir tanesi olduğunu söylemek mümkündür (Khathayut ve Karavi, 2011). Gözden geçirme yöntemi; metnin başlığının, giriş paragrafının tamamının, alt başlıkların, her paragrafın ilk cümlesinin ve son paragrafın tamamının okunmasıyla uygulanabilecek bir yöntemdir (Anne Arundel Community College, 2008). Bu yöntem bireyin metni okumak için kısa bir süresi olduğunda metindeki ana fikri tespit etmek için kullanılabilir etkili bir yöntemdir (Djuwarsih, 2006). Metinlerle ilişkilendirme, okuma sürecinin sorgulanmasında (Kitiş, 2017); tahmin ederek okuma yöntemi, bireylerde metinde geçen olay, düşünce ve duygularla ilgili merak uyandırmada; metinlerle ilişkilendirme düşünme becerilerinin geliştirilmesinde; soru sorarak okuma, metnin daha iyi anlaşılmasında kullanılabilir yöntem ve teknikler arasında yer almaktadır (MEB, 2006). Bu yöntemler özellikle bireylerin okuma becerilerinin geliştirilmesine ve anlam oluşturma süreçlerinin daha nitelikli bir hale getirilmesine katkılar sağlamaktadır.

Anlama becerilerinden bir diğeri ise dinleme becerisidir. Herhangi bir konuda metni sesli okuyan ya da konuşan bir kişinin iletmek istediği iletiyi tam ve doğru biçimde kavrayabilme yeteneği olarak nitelendirilen dinleme, günlük yaşam içerisinde en sık kullanılan dil becerisidir (Kurudayıoğlu ve Örgü Yaşar, 2014). Dinlemenin günlük yaşamı sorunsuz devam ettirebilmede son derece önemli bir beceri olması Türkçe derslerinin ve öğretim programının (“Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.”, “Dinleme stratejilerini uygular.”) amaçlarından bir tanesinin bireylere dinleme becerisini kazandırmak olarak belirlenmesini sağlamıştır. Alanyazın incelendiğinde ise dinlediğini anlayabilmenin amaca uygun yöntem ve tekniğin kullanılmasıyla mümkün olacağını göstermektedir. Katılımlı dinleme, zihinde oluşan soruların dinleme sürecinde konuşmacıya iletilmesini ve bu sayede anlamının daha iyi gerçekleşmesine yardımcı olan bir dinleme yöntemidir (Sevimli, 2015). Not alma yöntemi, dinlenen bilgilerin kalıcı olmasına; seçici dinleme kişinin amacına daha kolay ulaşmasına (Ceran, 2015); eleştirel dinleme bireyin dinlediklerini tam olarak anlamasına, sorgulamasına ve değerlendirmesine (Azizoğlu ve Okur, 2021); empatik dinleme dinleyicinin konuşmacıyı anlamasına; yaratıcı dinleme dinleyicinin dinlediklerini zihninde yapılandırmasına, yorumlanmasına ve bunlardan yeni fikirler üretmesine yardımcı olan dinleme yöntemidir (Doğancı, 2018).

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dinleme yöntem ve teknikleri eleştirel dinleme/izleme, seçici dinleme/izleme, yaratıcı dinleme/izleme, kendini konuşanın yerine koyarak (empati kurma) dinleme/izleme, not alarak dinleme/izleme, katılımlı dinleme/izleme ve katılımsız dinleme/izleme; okuma yöntem ve teknikleri hızlı okuma, eleştirel okuma, tartışarak okuma, metinlerle ilişkilendirme,

göz atarak okuma, özetleyerek okuma, not alarak okuma, ezberleme, işaretleyerek okuma, tahmin ederek okuma, söz korusu, soru sorarak okuma, okuma tiyatrosu, sesli okuma ve sessiz okuma tekniği olarak belirlenmiştir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan okuma ve dinleme/izleme stratejileri, 2006 programındaki okuma ve dinleme/izleme stratejileri temel alınarak hazırlanmıştır (Süğümlü ve Yüce, 2020). Mevcut araştırmada 2006 Türkçe dersi öğretim programında yer verilen yöntem ve tekniklerden hareketle ders kitaplarındaki okuma ve dinleme becerisine yönelik metin ve etkinliklerin incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

Alanyazın okuma ve dinleme sürecinde; metnin türüne, amacına, hedef kitleye göre belirlenmiş anlama yöntem ve tekniklerinden bir ya da birden fazlasını etkili bir biçimde kullanılmasının anlama sürecini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Arıcı, 2006; Aslan, 2017; Bayram ve Aktaş, 2021; Süğümlü ve Doğan, 2021; Süğümlü ve Yüce, 2020). Okuma ve dinleme sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin bireyin anlama sürecine olan katkısı ve derslerde kullanılan temel araç-gerecin ders kitapları olduğu göz önüne alındığında; ders kitaplarının öğrencilere farklı yöntem ve teknikleri kullanmalarını sağlayacak biçimde hazırlanması gerektiği düşünülmektedir. Bu anlamda güncel ders kitaplarındaki etkinliklerin kapsamını, etkililiğini ve niteliğini belirleyen araştırmalar alanyazında önemli bir açığı doldurabilir. Bu bağlamda mevcut araştırmanın amacı Türkçe ders kitaplarında yer alan anlama yöntem ve tekniklerini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer verilen anlama yöntem ve tekniklerinin dağılımı nedir?
2. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer verilen anlama yöntem ve tekniklerinin dağılımı nedir?
3. 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer verilen anlama yöntem ve tekniklerinin dağılımı nedir?
4. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer verilen anlama yöntem ve tekniklerinin dağılımı nedir?

2. Yöntem

Bu araştırmada Türkçe ders kitaplarında yer alan anlama yöntem ve tekniklerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu sebeple, bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, incelenen olay veya olgulara dair yazılı materyallerin analiz edilmesini içeren bir araştırma yöntemidir (Şimşek, 2009). Bu metodun temel amacı, gözlemlenen veya incelenen olayları veya olguları değiştirmeden ve etkilemeden açıklamaktır (Karasar, 2009). Doküman incelemesi; dokümanlara erişim sağlama, özgünlüğü doğrulama, dokümanları anlama, verinin analizini yapma ve elde edilen veriyi kullanma aşamalarından oluşmaktadır (Metin, 2012 Akt. Yenilmez ve Sölpük, 2014).

2.1. Araştırmanın inceleme nesnelere

2022-2023 eğitim öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda Türkçe dersinde kullanılan kitaplar araştırmanın inceleme nesnelere oluşturmaktadır. İncelenen ders kitapları Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Araştırma kapsamında incelenen Türkçe ders kitapları

5. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 5. Sınıf	Anıttepe Yayıncılık
6. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	MEB

6. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	MEB
6. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	EKOYAY
7. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	MEB
7. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf	MEB
7. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 7. Sınıf	ÖZGÜN
8. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı 8. Sınıf	MEB

Tablo 1’de görüldüğü gibi, çalışma kapsamında Anıttepe yayınlarına ait 5. sınıf Türkçe ders kitabı, MEB yayınları ve EKOYAY yayınlarına ait 6. sınıf Türkçe ders kitabı, MEB yayınları ve Özgün yayınlarına ait 7. sınıf Türkçe ders kitabı, MEB yayınlarına ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metin ve etkinlikler incelenmiştir.

2.2. Verilerin analizi

Verilerin analizi için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, farklı veri toplama yöntemleriyle elde edilen verilerin belirli temalar altında özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analizi yaklaşımıdır. Bu analiz türünün temel amacı, elde edilen bulguları okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır (Özen ve Arslan Hendekçi, 2016). Bu çalışmada da veriler, yüzde ve frekans analizi gibi betimleyici analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. İlk olarak, Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve dinleme etkinlikleri için kullanılan yöntem ve teknikler belirlenmiş, ardından bu yöntem ve teknikler yayınevi, metin türü ve sınıf düzeyine göre kategorilere ayrılmıştır. Son olarak, elde edilen sayısal veriler frekans ve yüzde değerleri kullanılarak tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırma kapsamında, incelenen ders kitaplarındaki okuma ve dinleme yöntemleri ile tekniklerinin türlerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından kodlamalar yapılmıştır. Bu kodlamalar, Türkçe eğitimi alanında uzmanlaşmış bir alan uzmanına gözden geçirmesi için sunulmuştur. Kodlamalar arasında farklılıklar belirlendiğinde, bir başka uzmandan görüş alınmış ve uzlaşmaya varılmıştır. Bu yöntemle, çalışmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Birinci alt amaca ilişkin bulgular

Tablo 2. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma yöntem ve teknikleri

Yöntem ve teknikler	5. sınıf Anıttepe
Sesli okuma	13
Sessiz okuma	33
Göz atarak okuma	-
Özetleyerek okuma	-
Not alarak okuma	2
İşaretleyerek okuma	-
Tahmin ederek okuma	4
Soru sorarak okuma	-
Okuma tiyatrosu	3
Ezberleme	-

Metinlerle İlişkilendirme	3
Tartışarak okuma	-
Eleştirel okuma	-
Hızlı okuma tekniği	-

Tablo 2’de yer aldığı gibi, 5. sınıf Anıttepe yayınları Türkçe Ders Kitabı’nda 13 sesli okuma, 33 sessiz okuma, 2 not alarak okuma, 4 tahmin ederek okuma, 1 söz korusu, 3 okuma tiyatrosu, 3 metinlerle ilişkilendirme okuma yöntem ve tekniği kullanılmıştır.

Tablo 3. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan dinleme yöntem ve teknikleri

Yöntem ve teknikler	5. sınıf Anıttepe
Katılımlı dinleme	4
Katılımsız dinleme/izleme	2
Not alarak dinleme/izleme	2
Kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme	-
Yaratıcı dinleme/izleme	-
Yaratıcı dinleme/izleme	-
Seçici dinleme/izleme	-
Eleştirel dinleme/izleme	-

Tablo 3’te yer aldığı gibi, 5. sınıf Anıttepe yayınları Türkçe Ders Kitabı’nda 4 katılımlı dinleme, 2 katılımsız dinleme/izleme ve 2 not alarak dinleme/ izleme yöntem ve tekniği kullanılmıştır.

3.2. İkinci alt amaca ilişkin bulgular

Tablo 4. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma yöntem ve teknikleri

Yöntem ve teknikler	6. sınıf (MEB 1)	6. sınıf (MEB 2)	6. sınıf (EKOYAY)
Sesli Okuma	13	27	18
Sessiz Okuma	25	32	21
Göz Atarak Okuma	-	-	-
Özetleyerek Okuma	-	-	-
Not Alarak Okuma	-	-	-
İşaretleyerek Okuma	-	1	-
Tahmin Ederek Okuma	2	-	-
Soru Sorarak Okuma	-	-	3
Söz Korusu	-	-	-
Okuma Tiyatrosu	3	-	2
Ezberleme	1	-	2
Metinlerle İlişkilendirme	1	-	2
Tartışarak Okuma	-	-	-
Eleştirel Okuma	-	-	-

Hızlı Okuma Tekniği	-	-	1
---------------------	---	---	---

Tablo 4'te yer aldığı gibi, 6. sınıf MEB 1 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 13 sesli, 25 sessiz, 2 tahmin ederek, 3 okuma tiyatrosu, 1 ezberleme, 1 metinlerle ilişkilendirme; 6. sınıf MEB 2 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 27 sesli okuma, 32 sessiz okuma, 1 işaretleyerek okuma; 6. sınıf EKOYAY yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 18 sesli okuma, 21 sessiz okuma, 3 soru sorarak okuma, 2 metinlerle ilişkilendirme, 2 ezberleme, 2 okuma tiyatrosu, 1 hızlı okuma yöntem ve tekniğine yer verilmiştir.

Tablo 5. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan dinleme yöntem ve teknikleri

Yöntem ve teknikler	6. sınıf (MEB 1)	6. sınıf (MEB 2)	6. sınıf (EKOYAY)
Katılımlı Dinleme	-	3	4
Katılımsız Dinleme/İzleme	-	5	1
Not Alarak Dinleme/İzleme	6	1	3
Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme	1	-	-
Yaratıcı Dinleme/İzleme	-	-	-
Seçici Dinleme/İzleme	1	-	-
Eleştirel Dinleme/İzleme	-	-	-

Tablo 5'te yer aldığı gibi 6. sınıf MEB 1 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 6 not alarak dinleme/izleme, 1 seçici dinleme/ izleme ve 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme; 6. sınıf MEB 2 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 3 katılımlı dinleme, 5 katılımsız dinleme/ izleme, 1 not alarak dinleme/ izleme; 6. sınıf Ekoyay yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 4 katılımlı dinleme, 3 not alarak dinleme/ izleme, 1 katılımsız dinleme/ izleme yöntem ve tekniğine yer verilmiştir.

3.3. Üçüncü alt amaca ilişkin bulgular

Tablo 6. 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma yöntem ve teknikleri

Yöntem ve teknikler	7. sınıf (MEB 1)	7. sınıf (MEB 2)	7. sınıf (Özgün yay.)
Sesli Okuma	13	11	16
Sessiz Okuma	28	30	26
Göz Atarak Okuma	-	-	-
Özetleyerek Okuma	-	-	-
Not Alarak Okuma	3	2	1
İşaretleyerek Okuma	3	-	2
Tahmin Ederek Okuma	-	-	-
Soru Sorarak Okuma	-	-	-
Söz Korosu	-	1	-
Okuma Tiyatrosu	-	-	1
Ezberleme	-	-	1
Metinlerle İlişkilendirme	1	2	1
Tartışarak Okuma	-	-	1

Eleştirel Okuma	-	-	-
Hızlı Okuma Tekniği	-	-	-

Tablo 6'da yer aldığı gibi, 7. sınıf MEB 1 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 28 sessiz okuma, 13 sesli okuma, 3 işaretleyerek okuma, 3 not alarak okuma, 1 metinlerle ilişkilendirme; 7. sınıf MEB 2 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 11 sesli okuma, 30 sessiz okuma, 2 not alarak okuma, 1 söz korosu, 2 metinlerle ilişkilendirme; 7. sınıf Özgün yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 26 sessiz okuma, 16 sesli okuma, 2 işaretleyerek okuma, 1 not alarak okuma, 1 okuma tiyatrosu, ezberleme, tartışarak okuma, metinlerle ilişkilendirme yöntem ve tekniği kullanılmıştır.

Tablo 7. 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan dinleme yöntem ve teknikleri

Yöntem ve teknikler	7. sınıf (MEB 1)	7. sınıf (MEB 2)	7. sınıf (Özgün yay.)
Katılımlı Dinleme	-	1	2
Katılımsız Dinleme/İzleme	1	1	1
Not Alarak Dinleme/İzleme	4	5	4
Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme	3	1	1
Yaratıcı Dinleme/İzleme	-	-	-
Seçici Dinleme/İzleme	-	-	-
Eleştirel Dinleme/İzleme	-	-	-

Tablo 7'de yer aldığı gibi, 7. sınıf MEB 1 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 4 not alarak dinleme/ izleme, 3 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme, 1 katılımsız dinleme/ izleme; 7. sınıf MEB 2 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 5 not alarak dinleme/izleme, 1 katılımsız dinleme/izleme, 1 katılımlı dinleme/ izleme, 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme; 7. sınıf Özgün yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 4 not alarak dinleme/izleme, 2 katılımlı dinleme, 1 katılımsız dinleme/izleme, 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme yöntem ve tekniği kullanılmıştır.

3.4. Dördüncü alt amaca ilişkin bulgular

Tablo 8. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma yöntem ve teknikleri

Yöntem ve teknikler	8. sınıf MEB
Sesli Okuma	16
Sessiz Okuma	29
Göz Atarak Okuma	-
Özetleyerek Okuma	-
Not Alarak Okuma	4
İşaretleyerek Okuma	1
Tahmin Ederek Okuma	2
Soru Sorarak Okuma	-
Söz Korosu	-
Okuma Tiyatrosu	-
Ezberleme	-

Metinlerle İlişkilendirme	2
Tartışarak Okuma	-
Eleştirel Okuma	1
Hızlı Okuma Tekniği	-

Tablo 8’de yer aldığı gibi; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe Ders Kitabı’nda 29 sessiz okuma, 16 sesli okuma, 4 not alarak okuma, 2 tahmin ederek okuma, 2 metinlerle ilişkilendirme, 1 eleştirel okuma ve 1 işaretleyerek okuma ve yöntem ve tekniği kullanılmıştır.

Tablo 9. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan dinleme yöntem ve teknikleri

Yöntem ve teknikler	8. sınıf MEB
Katılımlı Dinleme	3
Katılımsız Dinleme/İzleme	4
Not Alarak Dinleme/İzleme	-
Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme	1
Yaratıcı Dinleme/İzleme	-
Seçici Dinleme/İzleme	-
Eleştirel Dinleme/İzleme	-

Tablo 9’da yer aldığı gibi; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe Ders Kitabı’nda 4 katılımsız dinleme/izleme, 3 katılımlı dinleme, 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme yöntem ve tekniği kullanılmıştır.

4. Sonuç, tartışma ve öneriler

Araştırmanın ilk bulgusundan elde edilen bilgilere göre, 5. sınıf Türkçe ders kitabında 33 sessiz okuma, 13 sesli okuma, 4 tahmin ederek okuma, 4 katılımlı dinleme, 3 okuma tiyatrosu, 3 metinlerle ilişkilendirme okuma yöntem ve tekniği; 2 not alarak dinleme/izleme ve 2 katılımsız dinleme/izleme, 2 not alarak okuma, 1 söz korusu yöntem ve tekniği kullanılmaktadır. Bununla birlikte eleştirel okuma ve dinleme/izleme, seçici dinleme/izleme, tartışarak okuma, hızlı okuma, göz atarak okuma gibi yöntem ve tekniklere hiç yer verilmediği görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde Erkal ve Çağrıtekin’in (2020), müfredatta yer alan okuma yöntem ve tekniklerinin ders kitapları ile uyumunu incelediği araştırmasında 5. sınıf Türkçe ders kitabında 14 sesli okuma, 6 tahmin ederek okuma, 6 sessiz okuma, 3 not alarak okuma, 1 ezberleyerek okuma, 1 soru sorarak okuma, 1 grup halinde okuma, 1 söz korusu yöntem ve tekniğinin kullanıldığını tespit etmiştir. Yapılan karşılaştırmada araştırmanın bu bulgusunun diğer araştırma bulgusuyla tutarlılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak Kemiksiz (2016), dinleme yöntem/tekniği ile metin türü ilişkisini incelediği araştırmasında Türkçe ders kitaplarında çoğunlukla kendini konuşanın yerine koyarak dinleme ve katılımsız dinleme yönteminin kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Kemiksiz (2016)’in araştırma sonucuyla tutarlılık göstermemektedir. İncelenen ders kitaplarının farklı yayınevlerine ait olması iki araştırmada farklı bulgulara ulaşılmasına neden olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmanın ikinci bulgusundan elde edilen bilgilere göre, 6. sınıf MEB 1 Yayınları Türkçe Ders Kitabı’nda 13 sesli, 25 sessiz, 2 tahmin ederek, 3 okuma tiyatrosu, 1 ezberleme, 1 metinlerle ilişkilendirme; 6. sınıf MEB 2 yayınları Türkçe Ders Kitabı’nda 27 sesli okuma, 32 sessiz okuma, 1

işaretleyerek okuma; 6. sınıf EKOYAY yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 18 sesli okuma, 21 sessiz okuma, 3 soru sorarak okuma, 2 metinlerle ilişkilendirme, 2 ezberleme, 2 okuma tiyatrosu, 1 hızlı okuma; 6. sınıf MEB 1 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 6 not alarak dinleme/izleme, 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme ve 1 seçici dinleme/ izleme; 6. sınıf MEB 2 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 5 katılımsız dinleme/ izleme, 3 katılımlı dinleme, 1 not alarak dinleme/izleme; 6. sınıf Ekoyay yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 4 katılımlı dinleme, 3 not alarak dinleme/izleme, 1 katılımsız dinleme/izleme yöntem ve tekniğine yer verildiği görülmüştür. Erkal ve Çağrıtekin (2020), müfredatta yer alan okuma yöntem ve tekniklerinin ders kitapları ile uyumunu incelediği araştırmasında 6. sınıf Türkçe ders kitabında 17 sesli okuma, 2 sessiz okuma, tahmin ederek okuma, 1 grup halinde okuma, 3 soru sorarak okuma, 1 söz korusu, 1 hızlı okuma ve okuma tiyatrosu yöntem ve tekniğine yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte 6. sınıf MEB 1 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer almamasına karşın 7. sınıf için kullanılması gereken kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme ve 8. sınıf için kullanılması gereken seçici dinleme/izleme yöntem ve tekniklerine yer verildiği görülmüştür. Bu sonuç Sügümlü ve Yüce'nin (202) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da 6. sınıf düzeyinde program ile ders kitabının dinleme/izleme stratejileri bakımından tutarlı olmadığı belirlenmiştir. Bu durum, araştırmadan elde edilen sonuçların, alanyazındaki diğer araştırmaların bulgularıyla benzer olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında 6. sınıf öğrencilerine okutulan üç ders kitabı karşılaştırılmış, metin ve etkinliklerde yer verilen yöntem ve tekniklerin nicelik ve nitelik olarak birbirine benzer olduğu görülmüştür. Bayram ve Aktaş'ın (2021) gerçekleştirdiği çalışmada da gerek MEB gerekse de özel yayınevlerine ait Türkçe ders kitaplarında kullanılan okuma ve dinleme yöntem ve tekniklerinin oranları da oldukça benzerdir. Aynı sınıf düzeyinde okutulan ders kitaplarının öğrenciler arasında fırsat eşitsizliğine neden olmaması için benzer niteliklerde olması beklenmektedir. Bu bağlamda araştırma bulgusunun olumlu yönde olduğunu söylemek mümkündür. Ancak yapılan incelemede 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının hem okuma hem de dinleme becerisi için öğrencilerin aynı yöntem ve tekniği edinmelerini sağlayacak şekilde hazırlandığı tespit edilmiştir. Ders kitaplarında aynı yöntem ve tekniklerin kullanılması araştırma kapsamında ulaşılmış önemli bir eksikliklerdir.

Araştırmanın üçüncü bulgusundan elde edilen bilgilere göre, 7. sınıf MEB 1 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 28 sessiz okuma, 13 sesli okuma, 3 işaretleyerek okuma, 3 not alarak okuma, 1 metinlerle ilişkilendirme; 7. sınıf MEB 2 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 11 sesli okuma, 30 sessiz okuma, 2 not alarak okuma, 1 söz korusu, 2 metinlerle ilişkilendirme; 7. sınıf Özgün yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 26 sessiz okuma, 16 sesli okuma, 2 işaretleyerek okuma, 1 not alarak okuma, 1 metinlerle ilişkilendirme, ezberleme, okuma tiyatrosu, tartışarak okuma; 7. sınıf MEB 1 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 4 not alarak dinleme/ izleme, 3 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme, 1 katılımsız dinleme/ izleme; 7. sınıf MEB 2 yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 5 not alarak dinleme/izleme, 1 katılımlı dinleme/ izleme, 1 katılımsız dinleme/izleme, 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme; 7. sınıf Özgün yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 4 not alarak dinleme/izleme, 2 katılımlı dinleme, 1 katılımsız dinleme/izleme, 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme yöntem ve tekniğine yer verilmiştir. İncelenen bu ders kitaplarının yöntem ve teknik bakımından aynı nitelikte hazırlanması olumlu bir bulgu olarak değerlendirilirken kitapların genelinde aynı yöntem ve tekniğe yer verilmesi önemli bir eksikliklerdir. Erkal ve Çağrıtekin (2020), müfredatta yer alan okuma yöntem ve tekniklerinin ders kitapları ile uyumunu incelediği araştırmasında 7. sınıf Türkçe ders kitabında 18 sesli okuma, 11 sessiz okuma, 2 not alarak okuma, 1 okuma tiyatrosu ve 1 ezberleyerek okuma yöntem ve tekniğine yer verilmiştir. Bayram ve Aktaş'ın (2021) gerçekleştirdiği çalışmada da okuma ve dinleme yöntem ve tekniklerine en çok 7. sınıfta yer verildiği tespit edilmiştir. Araştırma sonucundan elde edilen bir diğer

veri olarak özellikle yaratıcı okuma ve yaratıcı dinleme/izleme yöntem ve tekniklerine yer verilmediği söylenebilir. Bu durum Bayram ve Aktaş'ın (2021) çalışmalarında da görülmektedir ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın çıktılarıyla örtüşmemektedir. Bununla birlikte 7. sınıf programında yer almasına karşın MEB 1 yayınlarında göz atarak okuma, özetleyerek okuma, tartışarak okuma yöntem ve tekniklerine; MEB 2 yayınlarında göz atarak okuma, işaretleyerek okuma, özetleyerek okuma, tartışarak okuma yöntem ve tekniklerine; Özgün yayınlarında ise göz atarak okuma ve özetleyerek okuma yöntem ve tekniklerine yer verilmediği belirlenmiştir. Sügümlü ve Doğan'ın (2021) çalışmalarında da programda yer alan yöntem ve tekniklerle, ders kitaplarında yer alan yöntem ve tekniklerin örtüşmediği görülmektedir. Bu bulgular, araştırmadan elde edilen sonuçların, alanyazındaki diğer araştırmaların bulgularıyla uyumlu olduğunu göstermektedir. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında olduğu gibi 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında da programda yer verilen yöntem ve teknikler birbiriyle uyumlu değildir.

Araştırmanın sonuncu bulgusundan elde edilen bilgilere göre, 8. sınıf MEB yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 29 sessiz okuma, 16 sesli okuma, 4 not alarak okuma, 2 metinlerle ilişkilendirme, 2 tahmin ederek okuma, 1 işaretleyerek okuma ve 1 eleştirel okuma yöntem ve tekniği; 8. sınıf MEB yayınları Türkçe Ders Kitabı'nda 4 katılımsız dinleme/izleme, 3 katımlı dinleme, 1 kendini konuşanın yerine koyarak dinleme/izleme yöntem ve tekniği kullanılmıştır. Erkal ve Çağrıtekin (2020), müfredatta yer alan okuma yöntem ve tekniklerinin ders kitapları ile uyumunu incelediği araştırmasında 8. sınıf Türkçe ders kitabında 16 sesli okuma, 4 not alarak okuma ve 3 tahmin ederek okuma yöntem ve tekniğine yer verildiğini tespit etmiştir. Çalışma kapsamında 8. sınıf programında yer almasına karşın MEB yayınlarında tartışarak okuma, göz atarak okuma, özetleme, not alma yöntem ve tekniklerine yer verilmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte dinleme becerisinde de programda yer almasına karşın seçici, yaratıcı, eleştirel ve not alarak dinleme/izleme yöntem ve tekniklerine yer verilmediği görülmüştür. Bu sonuçlar Sügümlü ve Doğan (2021) ile Sügümlü ve Yüce'nin (2020) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalarda da ders kitapları ile Türkçe Dersi Öğretim Programı arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusunun alanyazındaki diğer araştırma bulgularıyla benzer olduğu söylenebilir. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde ve etkinliklerde aynı yönetime ve tekniğe yer verilmesi de çalışma kapsamında tespit edilmiş önemli bir eksikliklerdir.

Araştırma kapsamında Türkçe ders kitaplarında yer alan yöntem ve tekniklerin dağılımında kısır döngüye girildiği; okuma yöntem ve tekniklerinden sesli okumaya ve sessiz okumaya; dinleme yöntem ve tekniklerinden not alarak, katımlı ve katılımsız dinleme yöntem ve tekniklerine daha çok yer verildiği görülmüştür. Öte yandan dil öğretim süreçlerinde temel becerileri geliştirmeye yönelik yöntem ve tekniklerin farklılık göstermesi oldukça önemlidir. Öğrenciler, farklı dinleme ve okuma yöntem ve tekniklerini kullanarak farkında olmadan anlama becerilerini geliştirebilir ve yeni beceriler kazanma fırsatına sahip olabilirler (Pang, 2008). Her bir yöntem ve tekniğin anlama sürecine katkısı, uygulama sürecinde belirlenebilir. Bu nedenle eğitim-öğretim sürecinde kullanılan en temel aracın ders kitabı olduğu göz önüne alındığında çalışmada ulaşılan sonuçların önemli olduğu dile getirilebilir.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak şu öneriler dile getirilmiştir:

- Söz konusu eksiklikler doğrultusunda ders kitaplarında bazı yöntem ve tekniklerin sayıca daha çok kullanılmasından ziyade farklı yöntem ve tekniklere yer verilmelidir.

- Okuma ve dinleme/izleme yöntem ve teknikleri sınıf düzeylerine uygun olarak dengeli bir biçimde dağıtılmalıdır.

- Türkçe ders kitapları hazırlanırken Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan yöntem ve teknikler dikkate alınmalı ve bu yöntem ve tekniklerden yola çıkılarak etkinlikler hazırlanmalıdır. Türkçe Dersi Öğretim Programı ile ders kitapları arasında farklılıklar bulunmamalıdır.

- Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın amaçlarından biri olan üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek adına eleştirel okuma ve dinleme/izleme, yaratıcı okuma ve dinleme/izleme, tartışarak okuma gibi yöntemlere ders kitaplarında daha çok yer verilebilir.

Kaynakça

- Ağın H., Hülya, K., Hüseyin, K., Ali; Tarakçı, R. ve Üstün, E. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 5*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Akgül, A., Demirer, N. Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. ve Uysal, A. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Arıcı, A. F. (2006). Türkçe öğretiminde kullanılan strateji-yöntem ve teknikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 299-308.
- Anne Arundel Community College (2008). *Skimming and scanning*. Reading and study skills lab <http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~pkanchan/html/skim.htm>
- Aslan, C. (2017). *Örnek eğitim durumlarıyla Türkçe-Türk dili edebiyatı öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Azizoğlu, N. İ. ve Okur, A. (2021). Eleştirel dinleme becerisinin kapsamının incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22), 327-337.
- Bayram, B. ve Aktaş, E. (2021). Anlama becerisi açısından okuma ve dinleme/izleme stratejilerinin Türkçe ders kitaplarındaki yeri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 17(35), 1823-1848.
- Brown, H. D. (2007). *Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy*. Pearson Longman.
- Ceran, D. (2015). Seçici dinleme ile not olarak dinleme yöntemlerinin altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine etkisi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 7(1), 205-219.
- Çelik, Ö. ve Doğan, Y. (2022). Türkçe öğretmeni adaylarının özetleme hakkındaki görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2233-2263.
- Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: EKOYAY Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim odaklı Türkçe derslerinde çocuk kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 43-55.
- Doğancı, M. S. (2018). *Ortaokul 6-8. Sınıf Türkçe dersi basılı öğretim materyallerinin dinleme/izleme yöntem ve teknikleri bakımından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Djuwarsih, A. (2006). *Learning and teaching strategies*. Jakarta: CV. Wijaya Saputra.
- Erkal, M. ve Çağrıtekin, D. (2020). Okuma stratejilerinin (yöntem ve tekniklerinin) Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle uyumu. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 433-450.
- Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. sınıf*. Ankara: Özgün Yayınları.

- Ertürk, N., Keleş, S. ve Külünk, D. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Eselioglu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Grabe, W. (2009). *Reading in a Second Language*. New York: Cambridge University Press.
- Güneş, F. (2011). İlköğretimde sesli okumanın önemi ve yararları. *Milli Eğitim Dergisi*, 191, 7-23.
- Goodman, K. S. (1996). Ken goodman on reading. *Portsmouth, NH: Heinemann Online Journal*, 15(2), 156-166.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2014). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kavcar, C.; Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi (Türkçe ve sınıf öğretmenleri için)*. Ankara: Engin Yayınları.
- Kemiksiz, Ö. (2016). Türkçe derslerindeki dinleme metinlerinde dinleme yöntem/teknik - metin türü ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1): 15-30.
- Khathayut, P. ve Karavi, P. (2011). *Summarizing techniques: the effective indicators of reading comprehension*. 3rd International Conference on Humanities and Social Sciences Proceedings- Teaching Techniques, 1-12. <http://fs.libarts.psu.ac.th/research/conference/proceedings-3/3pdf/004.pdf>
- Kır, T., Kırman, E. ve Yağız, S. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: MEB Yayınları.
- Kitiş, E. (2017). Türkçe ders kitaplarında metinlerarası okumaya yönelik bir inceleme. *İdil*, 6(39), 2999-3009.
- Kodan, H. (2015). *Koro, tekrarlı ve yardımcı okuma yöntemlerinin zayıf okuyucuların okuma ve anlama becerileri üzerine etkisi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara.
- Kurudayıoğlu, M. ve Öрге Yaşar, F. (2014). 6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinlerinin dinleme yöntem ve teknikleri açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 1-14.
- Linyang, Y. (2020). *An analysis of english reading comprehension from the perspective of psycholinguistics*. Proceedings of the 2020 International Conference on Modern Education Management, Innovation and Entrepreneurship and Social Science (MEMIESS 2020).
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Öz, M. F. (2001). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özen, F. ve Arslan Hendekçi, E. (2016). Türkiye’de eğitim denetimi alanında 2005–2015 yılları arasında yayımlanan makale ve tezlerin betimsel analizi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 621-650.
- Pang, J. (2008). Research on good and poor reader characteristics: implications for l2 reading research in China. *Reading in a Foreign Language*, 20(1), 1-18.
- Sawyer, W. E. (2012). *Growing up with literature*. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
- Sever, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sevimli, F. (2015). *Katılımlı dinlemenin ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerindeki etkisi*. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Kütahya.

- Sur, E. (2022). Türkçe ders kitaplarında yer alan metin altı soruların yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 430-451. <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/68190/952572>
- Süğümlü, Ü. ve Yüce, S. N. (2020). Dinleme/izleme stratejilerine yönelik karşılaştırmalı bir çalışma: program ve ders kitapları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(23), 202-215.
- Süğümlü, Ü. ve Doğan, K. (2021). Okuma stratejilerinin programlar ve ders kitapları bağlamında incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 131-153.
- Şimşek, H. (2009). Methodical problem in the researches of educational history. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 1(42), 33-51.
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yenilmez, K. ve Sölpük, N. (2014). Matematik dersi öğretim programı ile ilgili tezlerin incelenmesi (2004-2013). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 33-42.